

Васильєва Олена Владиславівна кандидат економічних наук, завідувач Центру інновацій та технологічного розвитку, ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України», м. Київ, <https://orcid.org/0000-0001-7502-5702>

КЛАСИЧНІ ТЕОРІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ОБМЕЖЕННЯ У КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ

Анотація. У статті здійснено системний аналіз класичних теорій інноваційного розвитку — шумпетерівської традиції, еволюційної економіки та інституційного підходу — з метою виявлення їх методологічних можливостей і обмежень у контексті сучасних українських реалій. Показано, що в умовах глобалізації, формування постіндустріального інформаційного суспільства та становлення економіки знань інновації стають ключовим чинником конкурентоспроможності держави та довгострокового економічного зростання. Проаналізовано теоретичні засади шумпетерівської концепції, яка акцентує роль підприємця-інноватора, кредиту та процесу «творчого руйнування» як внутрішнього механізму трансформації економічної системи. Обґрунтовано, що ця модель недостатньо враховує інституційні обмеження, нестабільність середовища та соціальні наслідки структурних змін, характерні для трансформаційних економік.

Розглянуто еволюційний підхід, у межах якого інноваційний розвиток трактується як безперервний процес накопичення знань, технологічних змін і взаємодії економічних агентів у межах національних інноваційних систем. Водночас показано, що припущення про поступовість і спадкоємність розвитку суперечать реаліям України, для яких характерні структурні розриви, нестійкість інституцій та вплив зовнішніх шоків. Інституційний підхід дозволяє пояснити роль формальних і неформальних правил, трансакційних витрат, довіри та якості державного управління у формуванні інноваційної економіки, однак і він має обмеження через нестабільність інституційного середовища та розрив між нормами і практикою їх реалізації.

Зроблено висновок, що інноваційний розвиток України доцільно розглядати як складний трансформаційний процес, який потребує інтеграції та адаптації різних теоретичних підходів з урахуванням національної специфіки та сучасних викликів.

ISSN 2786-6025 Online

Ключові слова: класичні теорії інноваційного розвитку; шумпетерівська традиція; еволюційна економіка; інституційний підхід; трансформаційна економіка України.

Vasylieva Olena Vladuslavivna PhD of economics, Head of the Innovation and Technological Development Center, State Institution «G.M. Dobrov Institute for Scientific and Technological Potential and Science History Studies of the NAS of Ukraine», Kyiv, <https://orcid.org/0000-0001-7502-5702>

CLASSICAL THEORIES OF INNOVATION DEVELOPMENT: METHODOLOGICAL LIMITATIONS IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN REALITIES

Abstract. The article provides a systematic analysis of classical theories of innovation development — the Schumpeterian tradition, evolutionary economics, and the institutional approach — with the aim of identifying their methodological potential and limitations in the context of contemporary Ukrainian realities. It is demonstrated that under conditions of globalization, the formation of a post-industrial information society, and the emergence of a knowledge-based economy, innovation becomes a key factor in national competitiveness and long-term economic growth. The theoretical foundations of the Schumpeterian concept are examined, emphasizing the role of the entrepreneur-innovator, credit, and the process of “creative destruction” as an internal mechanism of economic transformation. It is substantiated that this model insufficiently accounts for institutional constraints, environmental instability, and the social consequences of structural change typical of transition economies.

The evolutionary approach is analyzed as a framework in which innovation development is interpreted as a continuous process of knowledge accumulation, technological change, and interaction among economic agents within national innovation systems. At the same time, it is shown that assumptions of gradual and path-dependent development do not fully correspond to Ukrainian realities, characterized by structural disruptions, institutional instability, and the impact of external shocks. The institutional approach makes it possible to explain the role of formal and informal rules, transaction costs, trust, and the quality of public governance in shaping an innovative economy; however, it also faces limitations due to institutional volatility and the gap between formal norms and their practical implementation. It is concluded that Ukraine’s innovation development should be considered a complex transformational process requiring the integration and adaptation of various theoretical approaches, considering national specifics and contemporary challenges.

Keywords: classical theories of innovation development; Schumpeterian tradition; evolutionary economics; institutional approach; transformational economy of Ukraine.

Постановка проблеми. Глобалізація світової економіки, прагнення України інтегруватися до міжнародних економічних і науково-технологічних структур та досягти рівня розвинених конкурентоспроможних держав зумовлюють необхідність формування ефективних економічних відносин нового типу. Ці процеси відбуваються в умовах становлення глобального інноваційного простору, що виник унаслідок трансформації світової економічної системи та переходу до інноваційної моделі розвитку.

Формування постіндустріального інформаційного суспільства супроводжується появою нового соціально-технологічного способу виробництва, заснованого на інтелектуально-інноваційній та інформаційно-технологічній основі, що посилює роль знань, науки й освіти як ключових факторів економічного зростання. За цих умов інновації та людський капітал стають визначальними ресурсами конкурентоспроможності держави, а розвиток наукоємних виробництв — стратегічним напрямом соціально-економічної модернізації.

У сучасній економічній теорії зазначені процеси осмислюються через класичні концепції інноваційного розвитку — шумпетерську традицію, еволюційну економіку та інституціональні підходи, які сформували методологічний фундамент дослідження інноваційної динаміки. Водночас застосування цих теоретичних моделей до українських реалій виявляє низку обмежень, пов'язаних зі специфікою інституційного середовища, структурними диспропорціями економіки, незавершеністю трансформаційних процесів і впливом глобальних викликів. Це зумовлює необхідність критичного переосмислення класичних теорій інноваційного розвитку з урахуванням національних особливостей, а також пошуку адаптованих методологічних підходів, здатних пояснити механізми формування інноваційної економіки України в умовах постіндустріальної трансформації та інтеграції у світовий економічний простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інноваційного розвитку широко досліджується у світовій та українській економічній науці. Теоретичні засади сучасних концепцій сформувалися під впливом праць Й. Шумпетера, який обґрунтував роль інновацій, підприємництва та «творчого руйнування» як джерел економічної динаміки. Подальший розвиток цих ідей відбувся в межах еволюційної економіки, що розглядає розвиток як безперервний процес накопичення знань і технологічних змін. Значний внесок у дослідження інноваційної моделі економіки зробили українські вчені

ISSN 2786-6025 Online

В. Геєць, В. Семиноженко, Ю. Бажал, І. Єгоров та ін. Водночас дедалі більшого значення набуває інституційний підхід, який пов'язує інноваційний розвиток із якістю інституційного середовища, рівнем трансакційних витрат і стабільністю правил гри. Проте питання адаптації класичних теорій інновацій до умов трансформаційної економіки України залишається недостатньо дослідженим, що визначає актуальність подальшого аналізу.

Мета статті – проаналізувати класичні теорії інноваційного розвитку для виявлення їх методологічних можливостей і обмежень у контексті сучасних українських реалій та обґрунтування необхідності адаптації цих теоретичних моделей до умов трансформаційної економіки.

Виклад основного матеріалу. Підхід Й. Шумпетера належить до найвпливовіших класичних теоретичних рамок аналізу інновацій, оскільки трактує інновацію не як «побічний» фактор зростання (поруч із працею та капіталом), а як внутрішній механізм перетворення економічної системи. У Шумпетера розвиток — це не плавне накопичення, а якісний злам траєкторій, що змінює структуру виробництва, конкуренції, фінансування і навіть соціально-інституційний контекст капіталізму [1-3]. Звідси й принципова теза: «аналіз ділових циклів» є рівнозначним аналізу економічного процесу капіталістичної епохи [2], адже циклічність постає як закономірний «побічний продукт» розвитку, індукованого інноваціями [4; 5].

Водночас шумпетерська традиція методологічно відрізняється прагненням розглядати економіку як історичний процес, де ключовими є не лише ціни та рівновага, а також траєкторії змін, політичні й соціальні рамки функціонування капіталізму. Сам Шумпетер будував систему економічної думки як симбіоз економічного, історичного, політичного та соціального вимірів, але при цьому намагався зберегти фокус на «власне економічних» механізмах розвитку, не зводячи пояснення лише до зовнішніх факторів [4]. Цей баланс — між широтою контексту та економічною причинністю — і забезпечив підходу довгу «живучість» у дослідженнях інновацій, підприємництва та технологічних зрушень.

Центральною аналітичною конструкцією є розмежування між статичним «кругообігом» (circular flow) та економічним розвитком. «Кругообіг» у Шумпетера — це стан відтворення, коли: виробляються ті самі товари й послуги «звичними» способами; попит і пропозиція узгоджені; ціни відповідають середнім витратам; відсутні чисті прибутки як «надлишок» інноваційної ренти; немає стимулу до радикальної структурної зміни [6].

Шумпетер описує цей стан як «самовідтворюваний», подібний до циркуляції крові в організмі: економіка функціонує, але не переходить на інший рівень організації. І саме тут виникає ключове визначення: розвиток — це «спонтанна і перервна зміна в каналах кругообігу», тобто порушення рівноваги,

яке не повертає систему у «стару» рівновагу, а назавжди зміщує її [6]. У методологічному сенсі це означає, що шумпетерівська модель є антистатичною: вона не задовольняється описом «після того, як ринки знову врівноважаться», а питає: що запускає зміну самої структури економіки?

Відповіддю є інновація. Але у Шумпетера інновації — це не лише «нові технології». Це нові комбінації ресурсів і можливостей, що змінюють структуру системи. Він виокремлює типові форми інноваційних змін, серед яких:

- відкриття нового джерела сировини;
- запровадження нового продукту;
- використання нового методу виробництва;
- відкриття нового ринку;
- створення нової форми організації/монополії [6].

Цей перелік важливий методологічно: він показує, що шумпетерська інновація може бути технологічною, ринковою, організаційною, і в будь-якому разі вона має наслідком переналаштування структури конкуренції, перерозподіл ресурсів між секторами та зміну траєкторії економічної динаміки. Тому шумпетерська рамка природно «бачить» те, що погано видно в статичних моделях: перехідні періоди, переломні точки, структурні розриви, появу нових секторів та відмирання старих [3; 4].

У шумпетерській традиції ключовим суб'єктом розвитку є підприємець-інноватор, адже саме він розриває кругообіг і переводить ресурси в нові комбінації. Це принципово відрізняє підприємця від менеджера: менеджер підтримує функціонування вже наявної структури, тоді як підприємець діє у зоні невизначеності й ризику та реалізує інноваційний зсув [6]. У системі Шумпетера підприємництво має вбудовану інноваційну природу, а ключова роль відводиться саме підприємцю як «pivot on which everything turns» у динаміці капіталізму [4; 7].

Це задає сильну сторону підходу: він пояснює походження новизни (а не лише її розподіл після появи). Але це ж формує і його методологічний «ризик» — надмірну персоніфікацію розвитку.

Особливістю схеми Шумпетера є те, що інновації не «падають з неба»: щоб реалізувати нову комбінацію, підприємець має перемістити фактори виробництва. Для цього потрібна купівельна спроможність, тобто кредит, який забезпечують банки й фінансові інститути. У результаті фінансова система не є нейтральною «оболонкою», а виконує роль механізму прискорення розвитку через фінансування інноваційних інвестицій. Цей акцент дозволяє шумпетерівській традиції поєднати інновації з макродинамікою: кредитне розширення здатне посилювати піднесення, збільшуючи попит, інвестиції та очікування прибутковості [6].

ISSN 2786-6025 Online

Шумпетерівська логіка пояснює, як з інновації на мікрорівні виникає цикл на макрорівні. Після появи інновації виникає тимчасова перевага й прибуток новатора, що притягує інвестиції. Далі конкуренція народжує «рої» наслідувачів, які копіюють нововведення, посилюють піднесення, але водночас «з'їдають» монопольний прибуток першопрохідця; після цього інвестиції перемикаються в інші сфери, сектор може звужуватися — і цикл повторюється з новою радикальною інновацією [2; 4]. Саме тому, у шумпетеріанській традиції, цикли є не випадковою аномалією, а формою прояву внутрішньої динаміки розвитку капіталізму. Шумпетер також намагався описати взаємодію циклів різної тривалості (середніх, довгих і дуже довгих хвиль), що було спробою надати історичній динаміці «точної» структури [2; 8]. Проте у сучасних інтерпретаціях підкреслюється, що ця «хвильова» параметризація стала вразливою з методологічного погляду через ризик псевдоточності й складність емпіричного підтвердження.

Найвідомішим поняттям в рамках теорії Шумпетера є творче руйнування, яке означає безперервну ендогенну мутацію економічної структури: руйнування старого порядку та створення нового через підприємницькі дії [3]. У фазах спаду та депресії відбувається «ліквідація» неефективних структур і переорієнтація ресурсів на нові напрями; короткостроково це може бути болісним (безробіття, банкрутства, втрати), але в довгостроковій перспективі працює як механізм оновлення й підвищення продуктивності [5].

У контексті України методологічні обмеження шумпетерівської традиції проявляються у кількох ключових аспектах. По-перше, перебільшена роль підприємця не враховує визначального впливу інституційного середовища, доступу до фінансування, захисту прав власності та рівня невизначеності [6; 8]. По-друге, закладена в теорії роль кредиту як джерела інновацій часто нереалізована через дефіцит довгострокового фінансування та високі ризики інвестування [6]. По-третє, «творче руйнування» у соціально вразливих умовах може призводити до деіндустріалізації та втрати людського капіталу за відсутності ефективних механізмів адаптації [3; 5]. По-четверте, хвильові моделі економічних циклів мають обмежену прогностичну цінність, оскільки економічна динаміка України значною мірою визначається позаекономічними шоками та структурними розривами [2; 8]. Тобто, шумпетеріанська традиція задає продуктивну оптику для аналізу інноваційного розвитку як ендогенного процесу структурних зрушень, що поєднує підприємництво, кредит, конкуренцію та циклічність.

Водночас для українських реалій вона потребує методологічної «донастройки»: посилення ролі інституційних умов і політик, корекції нормативного трактування творчого руйнування та обережного використання хвильових схем як емпіричного інструментарію.

При цьому шумпетерівська традиція, попри її фундаментальне значення для розуміння інновацій як рушійної сили економічного розвитку, зосереджується переважно на ролі підприємця-інноватора та механізмі «творчого руйнування». Такий підхід недостатньо враховує складність сучасних технологічних і інституційних процесів, у межах яких інновації виникають не ізольовано, а як результат взаємодії багатьох акторів і накопичення знань. Саме спробою подолати ці обмеження стала еволюційна економіка, яка розвинула шумпетерівські ідеї, перенісши акцент із окремого підприємця на динаміку фірм, галузей та інноваційних систем у довгостроковій перспективі. У цьому підході економічний розвиток розглядається як безперервний процес змін, що відбувається через варіацію технологічних рішень, ринковий відбір і закріплення ефективних практик, а не як рух до статичної рівноваги.

Еволюційна економіка розглядає інноваційний розвиток як безперервний, історично зумовлений процес структурних змін, подібний до еволюції в біологічних системах. На відміну від неокласичних підходів, де економіка тяжіє до стану рівноваги, еволюційна теорія виходить із принципу постійної динаміки: економічні системи безперервно змінюються, адаптуються до нових умов і ніколи не перебувають у стабільному статичному стані [9; 10]. У цьому контексті інновації виступають головним механізмом трансформації структури виробництва, технологій і ринків, а економічний розвиток — результатом накопичення, дифузії та використання знань.

Важливо, що еволюційна економіка значною мірою спирається на шумпетерівську традицію, але розширює її, переносючи увагу з індивідуального підприємця на колективні процеси створення, поширення та відбору інновацій. Якщо Шумпетер підкреслював роль підприємця-інноватора як рушій розвитку, то еволюційний підхід показує, що інновації виникають у межах складних технологічних, інституційних і соціальних систем [9; 11]. Ключова ідея полягає в тому, що фірми, галузі та економіки розвиваються через процеси варіації, відбору та збереження (накопичення), які аналогічні механізмам біологічної еволюції. Підприємства створюють різні технологічні рішення та бізнес-моделі (варіація), ринок і конкуренція визначають найбільш ефективні з них (відбір), а успішні практики поширюються і закріплюються у вигляді стандартів, технологічних траєкторій та інституцій (збереження) [9]. Таким чином, інновації не виникають випадково і не є результатом лише діяльності окремого підприємця, а формуються внаслідок взаємодії багатьох економічних агентів та накопиченого досвіду.

Особливе місце в еволюційній теорії займає поняття організаційних «рутин» — усталених способів дій підприємств, які визначають їхню поведінку в умовах невизначеності. Рутини виступають аналогом «генів» у біологічній еволюції: вони забезпечують стабільність функціонування, але водночас

ISSN 2786-6025 Online

можуть обмежувати здатність до радикальних змін [9]. Саме через модифікацію або заміну рутин відбувається інноваційна адаптація організацій.

Інноваційний розвиток у цьому підході значною мірою залежить від попередньої траєкторії розвитку (path dependence): минулі технології, інституційні умови та структура економіки визначають можливості майбутніх змін [12; 13]. Це означає, що країни та галузі можуть рухатися різними шляхами розвитку навіть за наявності схожих ресурсів, оскільки історично сформовані технологічні та інституційні «колії» обмежують або спрямовують вибір нових рішень.

Еволюційна економіка також підкреслює роль технологічних парадигм (набору принципів і рішень, що задають напрям технічного розвитку в певний період) і траєкторій (відображає послідовність удосконалень у межах цієї парадигми) [10]. Радикальні інновації можуть змінювати парадигму, формуючи нові галузі та витісняючи старі технології, тоді як більшість інновацій має поступовий характер і спрямована на вдосконалення існуючих рішень.

Ще однією фундаментальною характеристикою є системний характер інновацій. Еволюційний підхід розглядає інноваційний процес як результат взаємодії багатьох акторів — підприємств, науково-дослідних установ, держави, фінансових організацій, освітніх систем і споживачів. У межах цього підходу сформувалася концепція національних інноваційних систем, відповідно до якої здатність країни генерувати та впроваджувати нові технології залежить від якості зв'язків між цими інститутами [11; 14; 15]. Таким чином, інновації постають не як результат ізольованих дій окремих фірм, а як продукт функціонування цілісної соціально-економічної системи. Важливою рисою еволюційного підходу є також визнання ролі навчання, накопичення компетенцій і дифузії знань. Інновації виникають не лише через формальні наукові дослідження, а й через процеси «learning by doing», «learning by using» та «learning by interacting», що підкреслює значення практичного досвіду та кооперації [14].

Отже, з точки зору еволюційної економіки інноваційний розвиток — це складний, довготривалий і нерівномірний процес структурних змін, що базується на накопиченні знань, конкуренції технологій, інституційній взаємодії та історичній специфіці економіки. Такий підхід дозволяє значно краще пояснити реальні траєкторії розвитку країн і галузей, ніж моделі, що виходять із припущення про стабільну рівновагу та універсальні закони зростання, і тому широко використовується для аналізу інноваційних систем, технологічних укладів і довгострокових трансформацій сучасної економіки.

Попри значний пояснювальний потенціал еволюційної економіки, її застосування до українських умов має суттєві обмеження. Теорія виходить із безперервності розвитку та накопичення знань, тоді як українська економіка

характеризується структурними розривами, трансформаційними кризами й потужними зовнішніми шоками. Недостатня сформованість національної інноваційної системи, слабка взаємодія науки, бізнесу й держави, інституційна нестабільність, проблеми захисту прав власності та низький рівень довіри стримують інвестиції в інновації. Додатковими бар'єрами є дефіцит фінансових ресурсів, слабкий розвиток венчурного капіталу, орієнтація підприємств на короткострокове виживання та відтік людського капіталу, що порушує процеси накопичення знань і поширення інновацій. Структурна неоднорідність економіки та залежність від зовнішніх факторів формують нестійку траєкторію розвитку, яка не відповідає класичним моделям поступової еволюції, тому еволюційний підхід потребує адаптації до специфіки трансформаційної економіки України.

Еволюційна економіка підкреслює роль знань і технологічних змін, однак не повністю пояснює, як формуються правила гри та чому одні інституційні середовища стимулюють інновації, а інші — стримують їх. Саме ці питання стають центральними в інституціональному підході, який розглядає інституції як визначальний чинник інноваційного розвитку.

У межах інституційного підходу інноваційний розвиток розглядається не лише як результат технологічних змін або підприємницької активності, а насамперед як функція якості інституційного середовища — системи формальних і неформальних правил, що визначають поведінку економічних агентів. Інститути задають рамки економічної взаємодії, структуру стимулів і обмежень, рівень трансакційних витрат та ефективність розподілу ресурсів, а отже безпосередньо впливають на здатність економіки генерувати й поширювати інновації. Як зазначається в інституційній теорії, обмежена раціональність суб'єктів, асиметрія інформації та опортуністична поведінка зумовлюють необхідність існування інституційних механізмів координації, контролю й забезпечення виконання угод [16; 17]. Саме тому інноваційна діяльність не може бути пояснена лише ринковими стимулами або технологічними можливостями — вона залежить від ефективності прав власності, контрактних відносин, доступу до інформації та довіри між учасниками економічних процесів.

Особливу роль у межах інституційного підходу відіграє аналіз споживачів інновацій як ключових суб'єктів інноваційного процесу. На відміну від традиційних моделей, де увага зосереджена на виробниках нововведень, інституціоналізм підкреслює, що попит на інновації формується під впливом інформаційних обмежень, культурних норм, соціальних цінностей і рівня розвитку людського капіталу. Споживач діє в умовах обмеженої раціональності, неповноти інформації та високих трансакційних витрат вибору, що визначає швидкість і масштаби поширення нових технологій [17; 18]. Водночас

ISSN 2786-6025 Online

інноваційні товари і послуги, в яких уречевлено нові знання, сприяють інтелектуалізації потреб суспільства та зменшенню інформаційної асиметрії між виробниками і споживачами, стимулюючи подальший попит на нововведення [17]. Таким чином, інноваційний процес постає як взаємодія двох взаємопов'язаних механізмів — «technological push» і «market pull», які не протистоять, а взаємно доповнюють один одного.

Крім того, інституційний підхід дозволяє врахувати вплив культурних і соціальних факторів на інноваційний розвиток. Неформальні правила поведінки, традиції, цінності та норми довіри визначають готовність суспільства сприймати нові технології та інституційні зміни [17]. Культурна специфіка може як стимулювати, так і стримувати інновації, формуючи різні моделі споживання та економічної поведінки. У цьому контексті інноваційний розвиток постає не лише як економічний, а й як соціокультурний процес, що потребує узгодження інтересів різних груп і довгострокової інституційної стабільності.

Тобто, інституційний підхід розширює традиційні уявлення про інноваційний розвиток, показуючи, що його успішність визначається не стільки наявністю науково-технологічного потенціалу, скільки здатністю суспільства створювати ефективні правила гри, які стимулюють інвестиції в нововведення, забезпечують захист результатів інтелектуальної діяльності та сприяють поширенню знань. Саме тому формування адекватного інституційного забезпечення інноваційної економіки розглядається як ключова умова довгострокового соціально-економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності держави.

Інституційний підхід має значний пояснювальний потенціал, однак його застосування до аналізу інноваційного розвитку України обмежується нестабільністю інституційного середовища, розривом між формальними правилами та практикою їх виконання, слабким захистом прав власності й високими транзакційними витратами.

Часті зміни регуляторної політики, поширеність неформальних норм і корупційні ризики знижують стимули до довгострокових інноваційних інвестицій та ускладнюють ефективну координацію економічних агентів. Крім того, інноваційний розвиток в Україні значною мірою залежить від державної підтримки, зовнішніх ресурсів і соціально-культурних факторів, які недостатньо враховуються в межах класичних інституціональних моделей. Низький рівень довіри, обмежений доступ до фінансування, відтік людського капіталу та інституційні дисбаланси зменшують ефективність механізмів стимулювання інновацій.

Тому застосування інституційного підходу потребує адаптації до умов трансформаційної економіки та впливу зовнішніх шоків.

Висновки. Проведений аналіз класичних теорій інноваційного розвитку — шумпетерівської традиції, еволюційної економіки та інституційного підходу — засвідчує, що кожна з них має значний пояснювальний потенціал, однак жодна не може повною мірою відобразити специфіку інноваційної трансформації економіки України. Шумпетерівська концепція акцентує роль підприємництва й «творчого руйнування», еволюційна теорія — безперервність накопичення знань і технологічних траєкторій, а інституційний підхід — визначальний вплив правил гри та якості інститутів. Водночас українські реалії характеризуються поєднанням структурних розривів, нестабільності інституційного середовища, обмеженості фінансових ресурсів, значної ролі зовнішніх шоків і соціально-політичних факторів, що знижує адекватність механічного перенесення класичних моделей.

Отже, інноваційний розвиток України доцільно розглядати як складний трансформаційний процес, що формується під впливом взаємодії технологічних, інституційних, соціально-економічних та безпекових чинників. Ефективна стратегія розвитку має спиратися не на одну теоретичну модель, а на їх інтеграцію та адаптацію до національної специфіки, передбачаючи одночасне зміцнення інституцій, підтримку підприємницької ініціативи, розвиток національної інноваційної системи та відновлення людського й науково-технологічного потенціалу. Саме системний підхід, орієнтований на довгострокову стійкість і конкурентоспроможність, здатний забезпечити формування інноваційної моделі економічного зростання України в умовах глобальної невизначеності.

Література:

1. Schumpeter J. A. The Theory of Economic Development. Cambridge, MA, US : Harvard University Press. 1934. 189 p.
2. Schumpeter J. A. Business Cycles. A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process. 2 Vols. New York : McGraw-Hill. 1939. 1095 p.
3. Schumpeter J. A. Capitalism, Socialism and Democracy. New York and London : Harper & Brothers, 2nd edition, 1942. 389 p.
4. Croitoru A. Schumpeter, J. A., 1934 (2008), The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest and the Business Cycle. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*. 2012. Vol. 2. Pp. 137-148.
5. Legrand M. D. P., Hagemann H. Business Cycles, Growth, and Economic Policy: Schumpeter and the Great Depression. *Journal of the History of Economic Thought*. 2017. Vol. 39 (1). Vol. 19-33.
6. Schumpeter J. A. The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle. Cambridge : Harvard University Press. 1949. 255 p.
7. McCraw T. K. Prophet of innovation. Cambridge : Harvard University Press. 2009. 719p.
8. Langroodi F. E. Schumpeter's Theory of Economic Development: A Study of the Creative Destruction and Entrepreneurship Effects on the Economic Growth. *Journal of*

ISSN 2786-6025 Online

Insurance and Financial Management. 2021. Vol. 4, Issue 3. Pp. 65-81. DOI: <https://doi.org/10.2139/SSRN.3153744>

9. Nelson R. R., Winter, S. G. *An Evolutionary Theory of Economic Change*. Cambridge, MA: Harvard University Press. 1982. 437 p.

10. Dosi G. Technological paradigms and technological trajectories. URL : [https://strategy.sjsu.edu/www.stable/pdf/Dosi,%20G.,%201982,%20Research%20Policy%2011\(3\)%20147-162.pdf](https://strategy.sjsu.edu/www.stable/pdf/Dosi,%20G.,%201982,%20Research%20Policy%2011(3)%20147-162.pdf)

11. Freeman C. *Technology Policy and Economic Performance: Lesson from Japan*. Lindon: Pinter Publishers. 1987. 155 p.

12. Brian W. A. Competing Technologies, Increasing Returns, and Lock-In by Historical Events. *The Economic Journal*. 1989. Vol. 99, № 394. Pp. 116-131.

13. David P. A. Clio and the economics of QWERTY. *American Economic Review*. 1985. Vol. 75 (2). Pp. 332-337.

14. Lundvall B. A. *National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning*. London : Pinter Publishers. 1992. 342 p.

15. Nelson R. R. *National Innovation Systems: A Comparative Analysis*. Oxford : Oxford University Press, 1993. 541 p.

16. Гайдай Т. Неоінституціоналізм та його аналітично-дослідницький потенціал. *Економіка України*. 2003. № 9. С. 60-66.

17. Жилінська О., Коломoeць Д. Інституційний підхід у дослідженні проблем інноваційного розвитку. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2008. Вип. 99-100. С. 68-70.

18. Довбенко М. Нобелівська нагорода за розробку теорії асиметричної інформації. *Економіка України*. 2003. № 10. С. 28-35.

References:

1. Schumpeter, J. A. (1934). *The Theory of Economic Development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

2. Schumpeter, J. A. (1939). *Business Cycles: A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process* (Vols. 1–2). New York: McGraw-Hill.

3. Schumpeter, J. A. (1942). *Capitalism, Socialism and Democracy* (2nd ed.). New York & London: Harper & Brothers.

4. Croitoru, A. (2012). Schumpeter, J. A., 1934 (2008), *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest and the Business Cycle*. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, 2, 137–148.

5. Legrand, M. D. P., & Hagemann, H. (2017). Business cycles, growth, and economic policy: Schumpeter and the Great Depression. *Journal of the History of Economic Thought*, 39(1), 19–33.

6. Schumpeter, J. A. (1949). *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle*. Cambridge: Harvard University Press.

7. McCraw, T. K. (2009). **Prophet of Innovation: Joseph Schumpeter and Creative Destruction**. Cambridge, MA: Harvard University Press.

8. Langroodi, F. E. (2021). Schumpeter's theory of economic development: A study of the creative destruction and entrepreneurship effects on economic growth. *Journal of Insurance and Financial Management*, 4(3), 65–81. [<https://doi.org/10.2139/SSRN.3153744>]

9. Nelson, R. R., & Winter, S. G. (1982). *An Evolutionary Theory of Economic Change*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

ISSN 2786-6025 Online

10. Dosi, G. (1982). Technological paradigms and technological trajectories. *Research Policy*, 11(3), 147–162. Retrieved from [[https://strategy.sjsu.edu/www.stable/pdf/Dosi,%20G.,%201982,%20Research%20Policy%2011\(3\)%20147-162.pdf](https://strategy.sjsu.edu/www.stable/pdf/Dosi,%20G.,%201982,%20Research%20Policy%2011(3)%20147-162.pdf)]
11. Freeman, C. (1987). *Technology Policy and Economic Performance: Lessons from Japan*. London: Pinter Publishers.
12. Arthur, W. B. (1989). Competing technologies, increasing returns, and lock-in by historical events. *The Economic Journal*, 99(394), 116–131.
13. David, P. A. (1985). Clio and the economics of QWERTY. *American Economic Review*, 75(2), 332–337.
14. Lundvall, B. Å. (1992). *National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning*. London: Pinter Publishers.
15. Nelson, R. R. (Ed.). (1993). *National Innovation Systems: A Comparative Analysis*. Oxford: Oxford University Press.
16. Haidai, T. (2003). Neo-instytutsionalizm ta yoho analitychno-doslidnytskyi potentsial [Neo-institutionalism and its analytical research potential]. *Ekonomika Ukrainy*, 9, 60–66 [in Ukrainian].
17. Zhylynska, O., & Kolomoiets, D. (2008). Instytutsiinyi pidkhid u doslidzhenni problem innovatsiinoho rozvytku [Institutional approach in the study of innovation development problems]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, 99–100, 68–70 [in Ukrainian].
18. Dovbenko, M. (2003). Nobelivska nahoroda za rozrobku teorii asymetrychnoi informatsii [Nobel Prize for the development of asymmetric information theory]. *Ekonomika Ukrainy*, 10, 28–35 [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 07.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.02.2026